

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па педагогічнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра
адукацыі Рэспублікі Беларусь

_____ І.А.Старавойтава

Рэгістрацыйны № ТД _____ /тып.

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ (ДРУГАЯ ПАЛОВА XIII – СЯРЭДЗІНА XVI СТ.)

**Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасцей:**

1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны

1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура

1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа

УЗГОДНЕНА

Старшыня вучэбна-метадычнага
аб'яднання па педагогічнай адукацыі

_____ А.І.Жук

УЗГОДНЕНА

Начальнік Галоўнага ўпраўлення
прафесійнай адукацыі Міністэрства
адукацыі Рэспублікі Беларусь

_____ С.А.Каспяровіч

УЗГОДНЕНА

Начальнік Галоўнага ўпраўлення
агульнай сярэдняй, дашкольнай і
спецыяльнай адукацыі Міністэрства
адукацыі Рэспублікі Беларусь

_____ М.С.Кіндзірэнка

УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-метадычнай
рабоце Дзяржаўнай установы
адукацыі «Рэспубліканскі інстытут
вышэйшай школы»

_____ І.У.Цітовіч

Эксперт-нормакантралёр

Мінск, 2021

СКЛАДАЛЬНІК

Пугач І.В., выкладчык кафедры гісторыі Беларусі і славянскіх народаў гістарычнага факультэта ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат гістарычных навук.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 8 ад 29.04.2021 г.);

У.М. Кадзіра, дэкан гуманітарнага факультэта прыватнай установы адукацыі «Інстытут сучасных ведаў імя А.М.Шырокава», кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай гісторыі Беларусі і славянскіх народаў гістарычнага факультэта ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка» (пратакол № 13 ад 30.04.2021 г.);

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка» (пратакол № 6 ад 26 мая 2021 г.);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарнай адукацыі вучэбна-метадычнага аб'яднання па педагогічнай адукацыі (пратакол № 5 ад 27 мая 2021 г.).

Адказы за рэдакцыю: І.В. Пугач

Адказы за выпуск: І.В. Пугач

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI ст.)» распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасцях 1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны», 1-02 01 02 «Гісторыя і сусветная мастацкая культура», 1-02 01 03 «Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа».

Шматвекавая гісторыя Беларусі ўяўляе важную складовую частку славянскай, еўрапейскай і сусветнай цывілізацый і займае вядучае месца ў сістэме гуманітарнай падрыхтоўкі студэнцкай моладзі нашай краіны. Сваёй непаўторнай, гераічнай і трагічнай гісторыяй беларускі народ можа ганарыцца. Менавіта гістарычныя веды адыгрываюць важную ролю ў фарміраванні нацыянальнай свядомасці. Без ведання ўласнай гісторыі немагчыма забяспечыць росквіт краіны і прагназаваць яе развіццё.

Праграма распрацавана з улікам дасягненняў гістарыяграфіі і на падставе спалучэння розных падыходаў да вывучэння гістарычнага працэсу.

Мэтай вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI ст.)» з’яўляецца фарміраванне ў студэнтаў фундаментальных ведаў па гісторыі Беларусі другой паловы XIII – сярэдзіны XVI ст. і выхаванне на гэтай аснове пачуцця прыналежнасці да лёсу краіны і яе гісторыі.

Для рэалізацыі вызначанай мэты прадугледжваецца вырашэнне наступных **задач**:

- высветліць прычынна-выніковыя сувязі і заканамернасці гістарычнага развіцця беларускага народа ў кантэксце еўрапейскай і сусветнай гісторыі;
- садзейнічаць усведамленню студэнтамі сістэмы матэрыяльных, культурных і духоўных каштоўнасцей беларускага народа, якія служаць рэтраспектывай для аналізу сучаснасці і вызначэння перспектывы будучай жыццядзейнасці;
- забяспечыць атрыманне тэарэтычных і практычных ведаў, якія дазваляць студэнтам правільна аналізаваць падзеі і факты гісторыі, рабіць неабходныя высновы і абагульненні;
- спрыяць фарміраванню падрыхтаванасці выпускніка вышэйшай школы як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь;
- стварыць неабходныя ўмовы для фарміравання ў студэнтаў пачуццяў прыналежнасці да гісторыка-культурнай спадчыны беларускага народа і адказнасці за яе захаванне;
- садзейнічаць ўсведамленню студэнтамі неабходнасці захавання дзяржаўнага суверэнітэту і выхаванню ў іх патрыятызму;

– з дапамогай вывучэння зместу вучэбнай дысцыпліны спрыяць фарміраванню ў студэнтаў навуковага светапогляду.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен

ведаць:

– асноўныя падзеі і факты ў гісторыі Беларусі другой паловы XIII – сярэдзіны XVI ст.;

– асаблівасці эканамічнага, сацыяльнага, палітычнага і культурнага развіцця Беларусі ў адзначаны перыяд;

– этапы фарміравання беларускай народнасці, развіцця традыцый беларускай дзяржаўнасці ў кантэксце дзяржаўнага будаўніцтва ў ВКЛ;

умець:

– выкарыстоўваць метадалогію гістарычнай навукі для аналізу гістарычнага развіцця беларускага народа;

– выяўляць асноўныя тэндэнцыі сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця края;

– выкарыстоўваць гістарычны вопыт для аналізу і ацэнкі сучасных праблем у развіцці Беларусі;

валодаць:

– спосабамі адбору сістэматызацыі гістарычнай інфармацыі;

– метадамі, формамі і сродкамі аптымізацыі, рацыяналізацыі і інтэнсіфікацыі адукацыйнага працэсу.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI ст.)» павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў універсальных і базавых прафесійных кампетэнцый:

УК-9. Вяртаць фактары і механізмы гістарычнага развіцця, вызначаць грамадскае значэнне гістарычных падзей.

БПК-1. Праектаваць працэс навучання, ставіць адукацыйныя мэты, адбіраць змест вучэбнага матэрыялу, метады і тэхналогіі на падставе сістэмы ведаў у галіне тэорыі і методыкі педагагічнай дзейнасці.

Пры вывучэнні кожнай тэмы студэнты павінны навучыцца карыстацца як канкрэтна-гістарычнымі метадамі (гісторыка-генетычным, гісторыка-параўнальным, гісторыка-тыпалагічным, гісторыка-сістэмным і інш.), так і агульнанавуковымі (індукцыі і дэдукцыі, аналізу і сінтэзу, узыходжання ад канкрэтнага да абстрактнага і наадварот, аналогіі і інш.) метадамі пазнання.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI ст.)» па спецыяльнасці 1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны» вучэбным планам адведзена ўсяго 106 гадзін (3 зал. адз.), з іх: аўдыторных – 54 гадзіны (22 гадзіны – лекцый, 32 гадзіны – семінарскіх заняткаў), на самастойную работу – 52 гадзін, экзамен у 2 семестры; па спецыяльнасцях: 1-02 01 02 «Гісторыя і сусветная мастацкая культура» і 1-02 01 03 «Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа» вучэбным планам адведзена ўсяго 106 гадзін (3 зал. адз.): з іх аўдыторных –

48 гадзін (20 гадзін – лекцый, 28 гадзін – семінарскіх заняткаў), на самастойную работу – 58 гадзін, экзамен у 2 семестры.

**Прыкладны тэматычны план для спецыяльнасці
1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны»**

№ п/п	Назва раздзелу, тэмы	Колькасць аудыторных гадзін		
		Усяго	У тым ліку	
			Лекцыі	Семінары
1.	Раздзел 1 Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае ў XIII – XV стст.	30	10	20
1.1	Унутрыпалітычнае становішча ў другой палове XIII – XV ст.	6	2	4
1.2	Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.	8	2	6
1.3	Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.	6	2	4
1.4	Фарміраванне беларускай народнасці. Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.	10	4	6
2.	Раздзел 2 Беларускія землі ў 1492–1569 гг.	24	12	12
2.1	Унутрыпалітычнае становішча ВКЛ у першай палове XVI ст. Станаўленне шляхецкага самакіравання.	4	2	2
2.2	Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе ВКЛ у канцы XV – сярэдзіне XVI ст. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы.	4	2	2
2.3	Вялікае Княства Літоўскае на міжнароднай арэне ў першай палове XVI ст.	6	4	2
2.4	Люблінская ўнія ў гісторыі Беларусі.	6	2	4
2.5	Культура Беларусі ў першай палове XVI ст.	4	2	2
	Усяго:	54	22	32

Прыкладны тэматычны план для спецыяльнасцей
1-02 01 02 «Гісторыя і сусветная мастацкая культура» і
1-02 01 03 «Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа»

№ п/п	Назва раздзелу, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		
		Усяго	У тым ліку	
			Лекцыі	Семінары
1.	Раздзел 1 Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае ў XIII – XV стст.	26	10	16
1.1	Унутрыпалітычнае становішча ў другой палове XIII – XV ст.	6	2	4
1.2	Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.	8	4	4
1.3	Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.	6	2	4
1.4	Фарміраванне беларускай народнасці. Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.	6	2	4
2.	Раздзел 2 Беларускія землі ў 1492–1569 гг.	22	10	12
2.1	Унутрыпалітычнае становішча ВКЛ у першай палове XVI ст. Станаўленне шляхецкага самакіравання.	4	2	2
2.2	Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе ВКЛ у канцы XV – сярэдзіне XVI ст. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы.	4	2	2
2.3	Вялікае Княства Літоўскае на міжнароднай арэне ў першай палове XVI ст.	4	2	2
2.4	Люблінская ўнія ў гісторыі Беларусі.	6	2	4
2.5	Культура Беларусі ў першай палове XVI ст.	4	2	2
	Усяго:	48	20	28

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел 1 Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае ў XIII – XV стст.

Тэма 1.1 Унутрыпалітычнае становішча ў другой палове XIII – XV ст.

Айчынная і замежная гістарыяграфія, аналіз крыніц па гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. Палітычныя і сацыяльна-эканамічныя перадумовы ўтварэння ВКЛ. Працэс утварэння і ўмацавання ВКЛ у другой палове XIII ст. Барацьба за прастол ВКЛ у другой палове XIII ст. Унутраная палітыка вялікіх князёў Віцены, Гедыміна, Альгерда. Уключэнне беларускіх зямель у склад ВКЛ. Дынастычная барацьба ў 70-я – 90-я гг. XIV ст. Крэўская ўнія і яе ўплыў на ўнутрыпалітычнае становішча ВКЛ. Востраўскае пагадненне і яго ўплыў на ўнутрыпалітычнае становішча ВКЛ. Ліквідацыя ўдзельных княстваў. Гарадзельскі прывілей 1413 г. Унутрыпалітычная барацьба пасля смерці Вітаўта. Вялікакняжацкія прывілеі 1432, 1434 гг. Аб'яднанне дзяржавы Жыгімонтам Кейстутавічам. Абмежаванне вялікакняжацкай улады ў другой палове XV ст. Прывілей Казіміра 1447 г. Судзебнік Казіміра 1468 г. як збор законаў ВКЛ. Змова супраць вялікага князя Казіміра і яе вынікі. ВКЛ напрыканцы XIV ст.

Тэма 1.2 Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.

Феадалізм як сістэма грамадска-гаспадарчых адносін. Развіццё асноўных саслоўяў феадальнага грамадства ў ВКЛ – знаці, духавенства, гараджан і сялянства. Склад, становішча і роля знаці і духавенства ў ВКЛ. Сельская гаспадарка і асаблівасці яе развіцця. Становішча сялян. Удасканаленне прылад працы і апрацоўкі зямлі. Формы землеўладання. Прывілеі феадалаў. Землекарыстанне і павіннасці сялян. Формы феадальнай залежнасці. Запрыгоньванне сялян. Гарады і мястэчкі. Геаграфія і тапаніміка гарадоў Вялікага Княства Літоўскага. Магдэбургскае права. Сацыяльна-эканамічнае жыццё гарадоў. Склад і становішча гарадскога насельніцтва. Асноўныя заняткі гараджан. Унутраны гандаль і знешнеэканамічныя сувязі. Транспарт і шляхі зносін. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел беларускіх зямель у другой палове XIII – XV ст.

Тэма 1.3 Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.

Знешняя палітыка ВКЛ у другой палове XIII – пачатку XIV ст. Вялікае Княства Літоўскае – цэнтр збірання беларускіх і іншых усходнеславянскіх зямель. Адносіны Вялікага Княства Літоўскага з Маскоўскай дзяржавай, Польшчай, Крымам, Тэўтонскім і Лівонскім ордэнамі. Пашырэнне тэрыторыі ВКЛ пры Гедыміне, Альгердзе і Кейстуге. Паходы Альгерда на Маскву. Бітва на Сініх Водах і далучэнне да княства Валыні, Падолля і Кіеўшчыны.

Знешняя палітыка ВКЛ падчас княжання Ягайлы. Крэўская ўнія і яе ўплыў на знешнепалітычнае становішча ВКЛ. Востраўскае пагадненне і яго ўплыў на знешнепалітычнае становішча ВКЛ. Знешняя палітыка ВКЛ пры Вітаўце. Уніі Вялікага Княства Літоўскага з Польшчай. Грунвальдская бітва і яе значэнне. ВКЛ на міжнароднай арэне ў 30-я – 90-я гг. XV ст.

Тэма 1.4 Фарміраванне беларускай народнасці. Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.

Складванне этнічнай тэрыторыі беларусаў. Утварэнне сацыяльна-эканамічнай супольнасці. Народнасць і рэлігія. Узнікненне і станаўленне беларускай мовы і яе дзяржаўны статус у Вялікім Княстве Літоўскім. Паходжанне назваў «Белая Русь», «ліцвіны», «беларусы». Менталітэт беларускага народа. Народная творчасць. Літаратура. Рукапісныя кнігі. Кніжная графіка. Беларускія летапісы. Выяўленчае мастацтва. Архітэктура. Этнічныя меншасці. Татарскае і яўрэйскае насельніцтва Беларусі: рассяленне, заняткі, культура. Іншыя народы ў этнаканфесійных працэсах на беларускіх землях.

Раздзел 2 Беларускія землі ў 1492–1569 гг.

Тэма 2.1 Унутрыпалітычнае становішча ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Станаўленне шляхецкага самакіравання.

Унутрыпалітычная барацьба ў Вялікім Княстве Літоўскім у першай палове XVI ст. Праўленне Аляксандра і Жыгімонта I Старога. Абмежаванне ўлады вялікага князя і правоў паноў рады. Мяцеж Глінскага і яго ўплыў на ўнутрыпалітычнае становішча ВКЛ. Скасаванне Гарадзельскага прывілея. Узрастанне ролі сойма як кіруючага органа дзяржаўнай улады. Прававая і судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Статуты 1529 і 1566 г. Станаўленне шляхецкага самакіравання.

Тэма 2.2 Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы.

Стан сельскай гаспадаркі. Станаўленне фальваркава-паншчыннай сістэмы гаспадарання. Аграрная рэформа 1557 г. і яе сутнасць. Юрыдычнае афармленне прыгоннага права. Стан гарадоў і эвалюцыя гарадскога жыцця. Унутраны і знешні гандаль Вялікага Княства Літоўскага. Развіццё рыначных адносін.

Тэма 2.3 Вялікае Княства Літоўскае на міжнароднай арэне ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.

Абвастрэнне адносін паміж Вялікім Княствам Літоўскім і Маскоўскай дзяржавай. Войны Вялікага Княства Літоўскага і Вялікага княства Маскоўскага, іх прычыны і вынікі. Мяцеж Глінскага і яго ўплыў на

знешнепалітычнае становішча ВКЛ. Палітычныя стасункі з Крымскім ханствам і Вялікай Ардой. Заходні вектар знешняй палітыкі Вялікага Княства Літоўскага.

Тэма 2.4 Люблінская ўнія ў гісторыі Беларусі.

Перадумовы буйнога супрацьстаяння ў рэгіёне. Перакрыжаванне палітычных і эканамічных інтарэсаў Польшчы, Маскоўскай дзяржавы, ВКЛ і Скандынаўскіх дзяржаў у Балтыцы. Расстаноўка сіл канкуруючых бакоў. Лівонская канфедэрацыя і яе роля ў міжнародных адносінах у рэгіёне. Перадумовы збліжэння ВКЛ з Польшчай. Роля Лівонскай (Інфлянцкай) вайны ў працэсе ўтварэння Рэчы Паспалітай. Вялікае Княства Літоўскае ва ўмовах цывілізацыйнага выбару. Праекты Люблінскай уніі. Заключэнне Люблінскай уніі. Змест і ўмовы Люблінскай уніі. Ацэнка люблінскай уніі ў айчыннай і замежнай гістарыяграфіі.

Тэма 2.5 Культура Беларусі ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.

Уплыў ідэй Адраджэння на развіццё беларускай культуры. Спецыфічныя рысы беларускага Рэнесансу. Полілінгвізм. Францыск Скарына – беларускі і ўсходнеславянскі першадрукар, асветнік, гуманіст, вучоны і пісьменнік эпохі Адраджэння. Рэфармацыйнае кнігадрукаванне. Лацінамоўная паэзія. Ян Вісліцкі, Мікола Гусоўскі. Беларуска-літоўскія летапісы, гісторыка-мемуарная і палітычная літаратура. Грамадска-палітычная думка. Сымон Будны, Васіль Цяпінскі, Феадосій Касы. Рэлігійныя ўстановы ў ВКЛ. Адукацыя. Жывапіс. Скульптура. Мураванае дойлідства. Музыка. Тэатр.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Гісторыя Беларусі [Электронны рэсурс] : вуч.-метад. комплекс для спецыяльнасцей 1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны», 1-02 01 02 «Гісторыя і сусветная мастацкая культура», 1-02 01 03 «Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа» / склад.: М. М. Сакалоў [і інш.] // Репозиторий БГПУ. – Рэжым доступу: <http://elib.bspu.by/handle/doc/249>. – Дата доступу: 03.04.2021.

Дадатковая літаратура

1. Антонович, В. Б. Очерк истории Великого княжества Литовского до половины XV столетия : в 2 вып. / В. Б. Антонович. – Киев : Унив. тип., 1878. – 156, II с.
2. Барбашев А. Витовт Последние двадцать лет княжения. 1410–1430 / А. Барбашев. – СПб. : тип. И. Н. Скороходова, 1891. – 349 с.
3. Беларускія летапісы і хронікі / уклад. У. Арлова. – Мінск : Беларус. кнігазбор, 1997. – 430 с.
4. Белоруссия в эпоху феодализма : сб. док. и материалов : в 4 т. / редкол.: А. И. Азаров [и др.]. – Минск : Акад. наук БССР, 1959–1979. – 4 т.
5. Бохан, Ю. Зброя Вялікага княства Літоўскага, 1385–1576 / Ю. Бохан. – Мінск : Беларусь, 2003. – 88 с.
6. Бохан, Ю. М. Вайсковая справа ў Вялікім княстве Літоўскім у другой палове XIV – канцы XVI ст. / Ю. М. Бохан. – Мінск : Беларус. навука, 2008. – 450 с.
7. Вішнеўскі, А. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах (са старажытных часоў да нашых дзён) : вучэб. дапам. / А. Ф. Вішнеўскі, Я. А. Юхо. – Мінск : Акад. М-ва унутр. спраў, 2003. – 320 с.
8. Вялікае княства Літоўскае : у 2 т. / рэдкал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2005–2007. – 2 т.
9. Гісторыя Беларусі : у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Соврем. шк. : Экоперспектива, 2007–2009. – Т. 2 : Беларусь у перыяд Вялікага Княства Літоўскага / Ю. Бохан [і інш.]. – 2008. – 688 с.
10. Груша, А. І. Канцылярыя Вялікага княства Літоўскага 40-х гадоў XV – першай паловы XVI ст. : манаграфія / А. І. Груша. – Мінск : Беларус. навука, 2006. – 215 с.
11. Дзімітрачкоў, П. Ф. Беларусь у складзе Вялікага княства Літоўскага, другая палова XIII – першая палова XVII стст. : вучэб. дапам. / П. Ф. Дзімітрачкоў. – Магілёў : Магілёў. дзярж. ун-т, 2003. – 312 с.
12. Ермаловіч, М. І. Беларуская дзяржава Вялікае княства Літоўскае / М. І. Ермаловіч. – Мінск : Беллітфонд, 2003. – 448 с.

13. История Беларуси в контексте европейской цивилизации : учеб. пособие / С. А. Елизаров [и др.]. – 2 изд., испр. – Минск : Выш. шк., 2016. – 398 с.
14. История Беларуси в контексте мировых цивилизаций : учеб. пособие / В. И. Голубович [и др.] ; под ред. Н. И. Полетаевой, А. М. Сасим. – Минск : Экоперспектива, 2017. – 147 с.
15. История белорусской государственности : монография : в 5 т. / редкол.: А. А. Коваленя (гл. ред.) [и др.]. – Минск : Беларус. навука, 2018–2020. – Т. 1 : Белорусская государственность: от истоков до конца XVIII в. – 2018. – 598 с.
16. Коялович, М. Люблинская уния, или Последнее соединение Литовского княжества с Польским королевством на Люблинском сейме в 1569 году / М. Коялович. – СПб. : Рус. инвалид, 1863. – 87 с.
17. Краўцэвіч, А. Гісторыя Вялікага Княства Літоўскага. Ад пачатку гаспадарства да каралеўства Літвы і Русі (1248–1341 гг.) / А. Краўцэвіч. – Гародня : Уроцлаў : Kolegium Europu Wschodniej, 2013. – 184 с.
18. Краўцэвіч, А. А. Стварэнне Вялікага Княства Літоўскага / А. А. Краўцэвіч. – Мінск : Беларус. навука, 1998. – 208 с.
19. Летапісы, граматы, прывілеі XII–XVI ст.ст. [Электронны рэсурс] // Национальный правовой интернет портал Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi/kanstytutsyynae-prava-belarusi/letapisy-gramaty-pryvilei-khii-khvi-st-st/>. – Дата доступа: 06.05.2021.
20. Любавский, М. К. К вопросу об удельных князьях и местном управлении в Литовско-Русском государстве / М. К. Любавский. – СПб. : В. С. Балашева и К°, 1894. – 49 с.
21. Любавский, М. К. Литовско-русский Сейм: опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешней жизнью государства [Электронный ресурс] / М. К. Любавский // Электронная библиотека БГУ. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/124>. – Дата доступа: 20.05.2021.
22. Любавский, М. К. Областное деление и местное управление Литовско-Русского государства ко времени издания первого Литовского Статута : очерки / М. К. Любавский. – М. : Унив. тип., 1892. – 1006 с.
23. Любавский, М. К. Очерк истории Литовско-русского государства до Люблинской унии включительно / М. К. Любавский. – Минск : Беларус. навука, 2012. – 395 с.
24. Нагаев, А. С. Практикум по истории СССР с древнейших времен до конца XVII в. : учеб. пособие для студентов-заочников 1 курса ист. фак. пед. ин-тов / А. С. Нагаев, В. Н. Огнев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1991. – 191 с.
25. Новик, Е. К. История Беларуси: с древнейших времен до 2013 г. : учеб. пособие для студентов высш. образования / Е. К. Новик, И. Л. Качалов, Н. Е. Новик ; под ред. Е. К. Новика. – 4-е изд., испр. и доп. – Минск : Выш.

шк., 2013. – 558 с.

26. Пичета, В. И. Белоруссия и Литва XV–XVI вв. / В. И. Пичета. – М. : Акад. наук СССР, 1961. – 818 с.

27. Статут 1529 года [Электронный ресурс] // Национальный правовой интернет портал Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi/kanstytutsyynae-prava-belarusi/statuty-vyalikaga-knyastva-lito-skaga/statut-1529-goda/>. – Дата доступа: 20.05.2021.

28. Статут 1566 года [Электронный ресурс] // Национальный правовой интернет портал Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi/kanstytutsyynae-prava-belarusi/statuty-vyalikaga-knyastva-lito-skaga/statut-1566-goda/>. – Дата доступа: 20.05.2021.

ПЕРАЛІК РЕКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Для дыягностыкі кампетэнцый могуць выкарыстоўваюцца наступныя формы:

1. Вусная форма:

- гутарка;
- даклады на семінарах;
- вусная прэзентацыя вынікаў самастойнай работы студэнтаў.

2. Пісьмовая форма:

- тэсты;
- пісьмовыя кантрольныя работы;
- пісьмовая прэзентацыя вынікаў самастойнай работы студэнтаў
- пісьмовы экзамен.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI ст.)»

Мэтай метадычных рэкамендацый з’яўляецца павышэнне эфектыўнасці вучэбнага працэсу, у тым ліку за кошт самастойнай работы, падчас якой студэнт становіцца актыўным суб’ектам навучання, што азначае:

- здольнасць займаць у навучанні актыўную пазіцыю;
- падрыхтаванасць да мабілізацыі інтэлектуальных і валявых намаганняў для дасягнення вучэбных мэт;
- уменні праектаваць, планаваць і прагназаваць вучэбную дзейнасць, а таксама ініцыяваць сваю пазнавальную дзейнасць на падставе ўнутранай станоўчай матывацыі;
- усведамленне сваіх патэнцыяльных вучэбных магчымасцей і псіхалагічную падрыхтаванасць да складання праграмы дзейнасці па самаразвіцці.

Віды самастойнай работы студэнтаў

<i>Рэпрадуктыўная самастойная работа</i>	Самастойнае чытанне, прагляд, канспектаванне вучэбнай літаратуры, запамінанне, пераказ, паўтарэнне вучэбнага матэрыялу і г. д.
<i>Пазнавальна-пошукавая самастойная работа</i>	Падрыхтоўка паведамленняў, дакладаў, выступленняў на семінарскіх і практычных занятках, падбор адпаведнай літаратуры, напісанне рэфератаў, курсавых, дыпломных работ і г. д.
<i>Творчая самастойная работа</i>	Удзел у навукова-даследчай рабоце, навуковых мерапрыемствах, выкананне творчых праектаў па індывідуальных і групавых заданнях і г. д.

Арганізацыя і кантроль самастойнай работы

Для паспяховага выканання самастойнай работы студэнтаў неабходна планаванне і кантроль з боку выкладчыкаў. Аўдыторная самастойная работа выконваецца студэнтамі на лекцыях і семінарскіх занятках. Для гэтага выкладчык загадзя распрацоўвае і рэалізуе сістэму самастойнай работы, улічваючы ўсе яе формы, мэты, ажыццяўляе адбор неабходнай інфармацыі і сродкаў (метадычных) камунікацый, вызначае ролю студэнта ў гэтым працэсе і свой удзел у ім. Пытанні для самастойнай работы студэнтаў, якія прыведзены ў рабочай праграме дысцыпліны, прапануюцца выкладчыкамі напачатку вывучэння дысцыпліны. Студэнты маюць права дадаткова выбіраць тэмы, якія іх цікавяць, для самастойнай работы.

Змест дзейнасці выкладчыка і студэнта пры выкананні самастойнай работы

Асноўныя характарыстыкі	Дзейнасць выкладчыка	Дзейнасць студэнтаў
Мэта выканання СР	- тлумачыць мэту і сэнс выканання СР; - дае разгорнуты ці кароткі інструктаж пра патрабаванні, якія прад'яўляюцца да СР і спосабах яе выканання; - дэманструе ўзор СР	- асэнсоўвае і прымае мэту СР як асабіста значную; - знаёміцца з патрабаваннямі да СР
Матывацыя	- раскрывае тэарэтычную і практычную значнасць выканання СР, фарміруе ў студэнта пазнавальную патрэбнасць і падрыхтаванасць да выканання СР; - надае студэнту матывацыю для дасягнення поспеху	- фарміруе ўласную пазнавальную патрэбнасць у выкананні СР; - фарміруе ўстаноўку і прымае рашэнне аб выкананні СР
Кіраванне	- ажыццяўляе кіраванне шляхам мэтанакіраванага ўздзеяння на працэс выканання СР; - дае агульныя арыенціры выканання СР	- ажыццяўляе планаванне і праектаванне СР, а таксама рацыянальнае размеркаванне часу, неабходнага для яе выканання
Кантроль і карэкцыя выканання СР	- ажыццяўляе папярэдні кантроль, які прадугледжвае выяўленне зыходнага ўзроўню падрыхтаванасці студэнта да выканання СР; - ажыццяўляе кантроль канчатковых вынікаў выканання СР	- ажыццяўляе бягучы самакантроль за ходам выканання СР; - выяўляе, аналізуе і выпраўляе дапушчаныя памылкі і ўносіць карэктывы ў работу; - праводзіць пошук аптымальных спосабаў выканання СР; - ажыццяўляе рэфлексію ўласнай дзейнасці; - ажыццяўляе самакантроль вынікаў СР
Ацэнка	- на падставе параўнання вынікаў з эталонам, загадзя зададзенымі крытэрыямі дае ацэнку СР;	- на падставе параўнання вынікаў з мэтай дае самаацэнку сваім пазнавальным

	- выяўляе тыповыя памылкі, акцэнтую ўвагу на станоўчых і адмоўных баках, дае метадычныя парады па выкананні СР, вызначае далейшыя кірункі выканання СР; - устанаўлівае ўзровень і вызначае якасць самастойнай дзейнасці студэнта, на падставе чаго фарміруе ў апошняга матывацыю дасягнення поспеху ў вучэбнай дзейнасці	магчымасцям, здольнасцям і якасцям
--	---	------------------------------------

Пазааўдыторная самастойная работа студэнтаў (далей – самастойная работа) – вучэбная, вучэбна-даследчая, навукова-даследчая дзейнасць студэнтаў, якая ажыццяўляецца ў пазааўдыторны час па заданні і пры метадычным кіраўніцтве выкладчыка. Яна прадугледжвае:

- падрыхтоўку да аўдыторных заняткаў і выкананне адпаведных заданняў;
- самастойную работу па вывучэнні тэм вучэбных дысцыплін у адпаведнасці з вучэбнымі праграмамі;
- напісанне рэфератаў, дакладаў, эсэ;
- выкананне кантрольных і курсавых работ;
- падрыхтоўку да кантрольных выпрабаванняў, у тым ліку да комплексных экзаменаў і залікаў;
- удзел у навуковых мерапрыемствах (выставы, канферэнцыі, сімпозіумы, семінары і г. д.).

Выкананне студэнтамі любога віда самастойнай работы прадугледжвае наступныя этапы:

- пастаноўка мэты самастойнай работы;
- канкрэтызацыя пазнавальнай задачы;
- самаацэнка падрыхтаванасці да самастойнай работы па вырашэнні пастаўленай задачы;
- выбар адпаведных сродкаў вырашэння пастаўленай задачы;
- планаванне самастойнай работы па вырашэнні задач самастойна альбо пры дапамозе выкладчыка;
- рэалізацыя праграмы выканання самастойнай работы.